

І.М.ІВАШКІВ, канд. ек. наук, Івано-Франківський інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету, Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОНКУРЕНЦІЯ» І «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ» ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

В статті розглянуто основні підходи вчених щодо питання розвитку сутності категорія «конкуренція» в контексті розгляду через економічну категорію «конкурентоспроможність». Встановлено, що конкуренція є основою розвитку ринкових відносин в суспільстві, що й зумовлює її вивчення і дослідження в контексті через категорію конкурентоспроможність. Досліджено, що конкурентоспроможність продукції проявляється лише в конкурентній боротьбі та в її наслідках й здатністю продукції брати участь в конкуренції.

В статье рассмотрены основные подходы ученых относительно вопроса развития сущности категория "конкуренция" в контексте рассмотрения через экономическую категорию "конкурентоспособность". Установлено, что конкуренция является основой развития рыночных отношений в обществе, что и предопределяет ее изучение и исследование в контексте через категорию конкурентоспособность. Исследовано, что конкурентоспособность продукции проявляется лишь в конкурентной борьбе и в ее последствиях и способностью продукции участвовать в конкуренции.

The article reviews the main approaches of scientists on issues of substance category "competition" in the context of its economic category of "competitiveness". Found that competition is the basis of market relations in society, and makes its study and research in the context of competitiveness by category. Investigated that competitiveness is manifested only in the competition and its consequences and the ability of products to participate in the competition.

Постановка проблеми Розвиток теоретико-практичних напрацювань щодо розвитку конкуренції і її похідної конкурентоспроможності в галузях національної економіки є об'єктивно – необхідним завданням щодо розробки стратегії підприємницьких структур в національній економіці.

Аналіз останніх досліджень Значний вклад в розвиток теоретичних напрацювань щодо сутності категорії «конкуренція» та «конкурентоспроможність» і взаємозв'язок даних понять між собою в аспекті формування ефективного механізму інфраструктурного забезпечення в національній економіці є відображені в працях багатьох вчених-економістів, зокрема в професора І. Александрової та Г. Бурука [2], І. Астахової [3], А. Воронкова [4], Р. Дяківа [5], С. Клименка, Т. Омеляненко, Д. Барабася, О.С.

Дубрової та А.В. Вакуленко [6], М. Книша [7], О. Ксенченка [8], Л. Лісовської, А. Терехуха та Г. Рачинської [9], Ш. Магомєдова та Г. Беспалова [10], М. Маліка та О. Нужиної [11], Е. Минька та М. Кричевського [12], Л. Москаленко [13], В. Назаренко [14], В. Осіпова, В. Діленка, А. Стрелеца [15], М. Портера [17-18], Н. Тарнавської [19] та у дослідженнях ряду інших вчених - економістів у яких простежується відображення даної проблематики.

Постановка завдання Метою даного дослідження є здійснення економічної оцінки сутності поняття «конкуренція» та «конкурентоспроможність» як необхідних елементів розвитку ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу Мінливість економічного середовища в контексті розвитку динамічних ринкових процесів створює необхідність розгляду питань, пов'язаних з виникненням основних ознак існування ринку – конкуренції і конкурентоспроможності.

Теоретичними засадами дослідження конкурентоспроможності суб'єктів господарювання і їх продукції є загальна теорія про конкуренцію, вчення про сутність, функції і роль конкуренції у суспільстві. Враховуючи те, що конкуренція є основою розвитку ринкових відносин в суспільстві, це зумовлює її вивчення і дослідження в контексті через категорію конкурентоспроможність. Конкурентоспроможність продукції проявляється лише в конкурентній боротьбі та в її наслідках. Здатність продукції брати участь в конкуренції визначається її конкурентоспроможністю.

Враховуючи, що конкуренція і конкурентоспроможність взаємопов'язані та взаємообумовлені категорії та з метою більш конкретного і глибокого дослідження сутності конкурентоспроможності продукції, необхідно, в першу чергу, розкрити суть конкуренції.

Термін “конкуренція” в наукових колах у радянський період був малознайомим і рідковживаним. Тривалий час трактування даного терміну вважалося як синонім капіталізму, буржуазії, що не було сприятливим фактором для формування вітчизняними вченими наукових доробків, пов'язаних з даним питанням.

Тому майже повна відсутність у вітчизняній економічній літературі теоретичного обґрунтування сутності конкуренції між підприємствами галузей народного господарства та продукцією, яку вони виробляють бути розкриті лише на основі аналізу сутності конкуренції взагалі.

Значним поштовхом для наукових пошуків вітчизняними вченими, після досить інертного періоду застою розвитку економіки, слугував перехід національної економіки до ринкових відносин. Все це, відповідно, пожвавило інтерес науковців до теоретичного інтерпретування і глибшого розкриття даної економічної категорії.

Передкульмінаційним моментом у вітчизняній економіці вважають середину 90-их років ХХ століття, коли з'явилися перші наукові дослідження, пов'язані з механізмом формування конкуренції і деякими її аспектами, зокрема принципами формування конкурентного середовища тощо.

Сутність поняття “конкуренція” походить з грецької мови, де дана економічна категорія трактується як суперництво. В результаті, суть вищезазначеного поняття означає боротьбу за одержання високих кінцевих результатів діяльності кожного суб'єкта господарювання. Тобто, конкуренція – змагання кількох підприємців за досягнення однієї й тієї ж мети [17, С. 3].

В Законі України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” сказано: “конкуренція – змагання підприємців, коли їх самостійні дії обмежують можливість кожного з них впливати на загальні умови реалізації товарів на ринку і стимулюють виробництво тих товарів, які потребує споживач” [1, С. 1].

Підґрунтям для виникнення конкуренції є формування сталих і стабільних економічних умов, які сприяють створенню конкурентного ринкового середовища. Це створює в суспільстві нові вимоги до розвитку багатьох галузей народного господарства, що змушує їх адаптуватися і вишукувати нові підходи до існування галузі в даному середовищі.

Вивчення досліджуваної проблеми в історичному аспекті засвідчує, що виникнення і формування конкуренції відбулося в результаті розвитку товарного виробництва, продуктивних сил і більш досконалих економічних відносин, які характерні для капіталізму.

Сучасному етапові розвитку конкуренції притаманні такі основні елементи і на відміну від попереднього десятиліття даному явищеві в ринковій економіці притаманні наступні видозміни:

- більш динамічніший характер розвитку конкуренції у галузях економіки;
- формування цивілізованості у стосунках й взаємовідносинах між конкурентами у виробництві певного виду продукції;
- зростання ефективності інфраструктурного забезпечення в галузях національної економіки, що сприяє більш досконалому розвитку маркетингових комунікацій в галузях;
- розвиток взаємообумовленості по виробництву певних видів продукції між конкурентами в галузі для охоплення певної ніші на ринку й збуту певного виду продукції чи надання буд-якої послуги.

Висновки та перспективи подальших розвідок в даному напрямку Таким чином розвиток конкуренції в галузях економіки зазнало певних видозмін за останнє десятиліття, що є характерним для кожного явища в економіці. Здатність конкуренції до еволюції є

позитивною тенденцією в національній економіці, оскільки в майбутньому стане сприятливим чинником для всебічного розвитку сучасного інфраструктурного забезпечення розвитку секторів народного господарства, здійсненню подальших інноваційно-інвестиційних перетворень в галузях та фінансово-економічної результативності суб'єктів господарювання в державі

Список літератури. 1. Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» від 20.04. 2000р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. 2. *Александров І.О.* Еволюція дефініції конкурентоспроможності продукції / І.О. Александров, Г.П. Бурук // Маркетинг і менеджмент інновацій – 2010 – № 2 – С. 89-97. 3. *Астахова И.* Повышение конкурентоспособности изделий / И. Астахова // Бизнес Информ. – 1997. – №21. – С.71-74. 4. *Воронкова А.Э.* Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация / А.Э. Воронкова – Луганск: Изд-во Восточно-украинского нац. ун-та, 2000. – 315 с. 5. *Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа.* – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с. 6. *Клименко С.М.* Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб.[Текст] / С.М. Клименко, Т.В. Омеляненко, Д.О. Барабась, О.С. Дуброва, А.В. Вакуленко. – К.: КНЕУ, 2008. – 520 с. 7. *Кныш М.И.* Конкурентные стратегии: [Учеб. пособие] / М.И. Кныш – СПб.: Б. и., 2000. – 284 с. 8. *Ксенченко, О.В.* Інституційні та організаційні чинники зростання конкурентоспроможності підприємства [Текст] / О. В. Ксенченко // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2006. – №4, Т.2. – С. 181-183. 9. *Лісовська, Л.С.* Конкурентоспроможність - комплексна характеристика суб'єкта ринкової економіки [Текст] / Л. С. Лісовська, А. А. Теребух, Г. В. Рачинська // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2008. – №18 (611). – С. 26-32. 10. *Магомедов Ш.Ш.* Конкурентоспособность товаров: теория, оценка [Текст] / Ш. Ш. Магомедов, Г. Е. Беспалов // Методы менеджмента качества. – 2005. – №9. – С. 30-33. 11. *Малік М.Й.* Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: Монографія [Текст] / М. Й. Малік, О. А. Нужна – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 270с. 12. *Минько Э.В.* Качество и конкурентоспособность [Текст] / Э. В. Минько, М. Л. Кричевский. – СПб.: Питер, 2004. – 268 с. 13. *Москаленко Л.* Теоретичні основи визначення конкурентоспроможності підприємства [Текст] / Л. Москаленко // Держава та регіони: Серія: Економіка та підприємництво – 2006. – №6. – С. 384-386. 14. *Назаренко, В.* Оценка конкурентоспособности как основа планирования [Текст] / В. Назаренко // Стандарты и качество. – 2006. – №8. – С. 72-76. 15. *Осипов В.Н.* Оценка конкурентоспособности продукции производственного назначения / В.Н. Осипов, В.А. Диленко, А.А. Стрелец – Одесса: Ин-т проблем рынка и экон.-экол. исслед. НАН Украины, 2001. – 152 с. 16. *Організаційно-економічний механізм ринкової конкуренції. (Методичні вказівки).* – К.: НАУ, 1994. – 38 с. 17. *Портер М.* Международная конкуренция / М. Портер – М.: Международные отношения, 1996.– 896с. 18. *Портер М.* Стратегія конкуренції / М. Портер [Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський.] – К.: Основи, 1998. – 390с. 19. *Тарнавська Н.* Інноваційне забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання України [Текст] / Н. Тарнавська // Економіст. – 2007. – №10. – С. 56-61.

Надійшла до редакції 10.04.2012р.